

Wiking guburyndan tapylan «Alla» ýazgylý ýüzük

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Wiking guburyndan tapylan "Alla" ýazgylý ýüzük WIKING GUBURYNDAN TAPYLAN «ALLA» ÝAZGYLY ÝÜZÜK

Şwesiýaly arheolog Ýalmar Ştolpe (1841-1905) Şwesiýanyň taryhy we söwda ähmiýetli nokady bolan Birka şäherinde geçiren arheologiki barlaglarynyň birinde wiking mazarlarynyň birinden IX asyra degişli ýüzüne «Alla üçin» diýen ýazgy ýazylan ýüzük tapypdyr.

Ýüzükdäki ýazgynyň IX-X asyrlarda abbasy halyflarynyň döwründe giňden ýaýran ýazuw ýazma stili bolan kufi ýazuw görnüşinde ýazylandygy haýran galdyrýar.

Wiking mazaryndan tapylan ýüzük wikingleriň ýaşan döwründe Skandinawiýa bilen yslam dünýäsiniň arasyndaky baglanyşygy ýüze çykardy. Adatça musulmanlar wikingler bilen gatnaşyk açmakdan saklanypdyrlar we bu baradaky taryhy maglumatlar az saklanyp galypdyr. Mysal üçin X asyrda ýaşan we abbasy halyfyň ilçisi Ibn Fadlan gözi bilen gören wikingleri hakynda: «Allanyň ýaradan iň hapysa jandarlary şular bolsa gerek. Olar hiç hili ýuwunmaýarlar, suwa düşmeýärler» diýip ýazgy galdyrypdyr.

VIII-X asyrlarda ulanylan arap elipbiýinde ýazylan ýazgy kümüş ýüzügiň gaşyna oýulyp ýazylypdyr. Bu ýüzük häzire çenli Skandinawiýa yarym adasyndan tapylan we wikingleriň döwrüne degişli arapça ýazgylý ilkinji ýüzükdir.

Stokgolmyň Şwed taryhy muzeýiniň metbugat habarçysy Linda Wahlander eden çykyşynda 1942-nji ýyldan bäri muzeýde saklanylýan we ýüzünde «Alla üçin» ýa-da «Enşalla» ýazgylý ýüzügi 1872-1875-nji ýyllarda arheolog Ýalmar Ştolpäniň Býorkýo adasynda gazuw-agtaryş işlerini geçirip ýörkä tapandygyny aýtdy. Bu ýüzügiň zenan jesedinden alynandygyny aýdýan Wahlander “Şol döwürlerde jaýlanylýan zenanlaryň

boýnunda gymmatly kalýe bolupdyr. Kalýelere hem kiçijik pyçajyk ýa-da ýüzükler dakylypdyr. Bu kümüş ýüzügem aýalyň kalýesinde dakylgy dur eken» diýdi.

Birkada geçirilen gazuw-agtaryş işlerinde IX asyra degişli bir mazardan ýüzük, geým-gejim galyndylary, gülýakalar we dürli şaý-sepler tapylypdy. Alymlar tutuşlaýyn ýok bolup gitmegine az wagt galandygyna garamazdan şaý-sepleri we geým-gejimleri ýörite ekspertizadan geçirip, ystyhanyň 850-nji ýyl töwerekleri aradan çykan bir zenana degişlidigini anyklady.

Stokgolm uniwersitetiniň biofizigi Sebastýan Wärmländer: “Biz Skandinawiýadan tapylan arap stilinde ýazgy ýazylan ýüzüklere öňem gabat gelipdik, emma olaryň hiçisiniň ýüzünde ýazgy ýokdy» diýdi. Ýüzükdäki arapça ýazgynyň näme diýip ýazylandygy elektron mikroskop bilen geçirilen barlaglaryň netijesinde dessine anyklandy. Ýokary hili kümüş garylyp ýasalan ýüzügiň düzümindäki kümüşüň derejesi 94,5 %. Ýüzügiň gaşynda sünnälenip oturdylan goňrumtyl goýy gök reňkli ametist daşyny seljermenden geçiren alymlar daşyň ilki görnüşi ýaly reňkde däl-de, çüýşe reňklidigini anykladylar. Ýüzügiň kümüş kysmynda hiç hili kebşir yzy gabat gelmese-de, käbir ýerlerinde yz bardygy mese-mälim bildirýär. Hünärmenleriň çaklamasyna görä bu täsin ýüzük wiking zenanynyň eline düşmänkä haýsydyr bir arap zergäri tarapyndan sünnälenip ýasalypdyr we gymmatbahaly haryt hökmünde Skandinawiýa gelip düşüpdir.

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy. Geň-taňsy wakalar